

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo Sprawiedliwości
D E P A R T A M E N T
LEGISLACYJNO-PRAWNY

Warszawa, dnia 19 czerwca 2007 r.

DL-P-IV-023-182/07

**Pan
Maciej NEUSSER
Przewodniczący Zarządu
Ogólnopolskiego Stowarzyszenia
Referendarzy Sądowych
ul. Skawińska 23/8
31 – 066 KRAKÓW**

Wznowmy Paucę Przewodniczcę,

W odpowiedzi na pismo z dnia 18 kwietnia 2007 r., otrzymane w dniu 28 maja 2007 r. z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, dotyczące zagadnień czasu pracy oraz wynagrodzeń referendarzy sądowych, Departament Legislacyjno – Prawny wyraża następujące stanowisko.

Status referendarza sądowego określa przede wszystkim ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.), zwana dalej „u. s. p.”. Zawiera ona jednak wyraźne odesłania do innych ustaw, np. do art. 53 Kodeksu pracy przy rozwiązywaniu stosunku pracy (art. 150 § 10 u.s.p.), do przepisów o odpowiedzialności dyscyplinarnej i porządkowej urzędników państwowych mianowanych (art. 151 § 11 u.s.p.) oraz – w sprawach nieuregulowanych w u.s.p – do przepisów o pracownikach sądów i prokuratury (art. 152 § 3 u.s.p.). Z kolei ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz. U. Nr 162, poz. 1125, z późn. zm.) zawiera dalsze i to podwójne odesłanie: w pierwszej kolejności odsyła do ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953, z późn. zm.), a w sprawach nieuregulowanych także i w tej ustawie – do Kodeksu pracy (art. 18 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury).

Jak z powyższego wynika przepisy szczególne określające status referendarza sądowego – w zakresie treści stosunku pracy – nie są regulacją pełną, wobec czego stosuje się do nich przepisy Kodeksu pracy ilekroć powołane przepisy szczególne danej kwestii nie regulują. Z drugiej jednak strony, do stosunku pracy referendarzy sądowych w pierwszej kolejności stosuje się przepisy właściwych pragmatyk pracowniczych.

Niewątpliwie obowiązkiem każdego pracownika jest przestrzeganie czasu pracy, w tym w szczególności punktualne stawianie się do pracy i przestrzeganie

ustalonego rozkładu czasu pracy. Odstępstwa od tych powinności obejmują w zasadzie wyłącznie pracowników objętych systemem zadaniowego czasu pracy.

Przepisy u. s. p. nie regulują zagadnienia czasu pracy referendarzy sądowych, w szczególności nie odnosi się do nich art. 83 u. s. p. wprowadzający dla sędziów i asesorów sądowych zadaniowy czas pracy. Także ustawa o pracownikach sądów i prokuratury nie reguluje czasu pracy referendarzy sądowych. Wobec tego, poprzez art. 18 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury, w pierwszej kolejności znajdzie w tym zakresie zastosowanie ustawa o pracownikach urzędów państwowych, a w przypadku braku regulacji w tej ustawie – także rozwiązania przyjęte w Kodeksie pracy.

Ustawa o pracownikach urzędów państwowych odnosi się do zagadnień czasu pracy w art. 29 - 30¹.

Zgodnie z art. 29 tej ustawy czas pracy urzędników państwowych nie może przekraczać 8 godzin na dobę i średnio 40 godzin tygodniowo w przyjętym okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż 8 tygodni (ust. 1); w wypadkach uzasadnionych rodzajem pracy i jej organizacją mogą być stosowane rozkłady czasu pracy, w których jest dopuszczalne przedłużenie czasu pracy do 12 godzin na dobę; w tych rozkładach czas pracy nie może jednak przekraczać średnio 40 godzin na tydzień, w przyjętym okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż 12 tygodni (ust. 1a); jeżeli wymagają tego potrzeby urzędu, urzędnik państwowy może być zatrudniony poza normalnymi godzinami pracy, a w wyjątkowych wypadkach także w nocy oraz w niedziele i święta (ust. 2). Przepisów ust. 1a i 2 nie stosuje się do kobiet w ciąży, kobiet opiekujących się dziećmi w wieku do ośmiu lat oraz w innych wypadkach określonych w odrębnych przepisach (ust. 3).

Zgodnie z kolei z art. 30 tejże ustawy rozkład czasu pracy w tygodniu oraz jego wymiar w poszczególnych dniach tygodnia ustala kierownik urzędu zgodnie z zasadami określonymi, w drodze rozporządzenia, przez Prezesa Rady Ministrów (ust. 1); dni tygodnia niebędących dniami pracy w urzędzie nie wlicza się do urlopu wypoczynkowego (ust. 1a); urzędnikowi państwowemu za pracę wykonywaną na polecenie przełożonego poza normalnymi godzinami pracy przysługuje według jego wyboru wynagrodzenie lub wolny czas, z tym że wolny czas może być udzielony w okresie bezpośrednio poprzedzającym urlop wypoczynkowy lub po jego zakończeniu (ust. 2).

Zwrócić należy uwagę, że wydłużenie okresu rozliczeniowego na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy o pracownikach urzędów państwowych nie wymaga, w przeciwieństwie do regulacji zawartej w Kodeksie pracy, uzyskania zgody zakładowej organizacji związkowej lub zawiadomienia państwowego inspektora pracy; nie wymaga także powstania po stronie urzędu szczególnych okoliczności uzasadniających wydłużenie okresu rozliczeniowego – kierownik urzędu podejmuje taką decyzję samodzielnie, biorąc pod uwagę rodzaj i organizację pracy w urzędzie.

Natomiast zlecenie urzędnikowi pracy poza normalnymi godzinami pracy uzależnione jest od zaistnienia potrzeb urzędu, w związku z którymi takie zlecenie staje się konieczne. W literaturze prawa pracy wyrażono pogląd, że uzupełniająco stosować należy w tym względzie przepisy Kodeksu pracy limitujące liczbę godzin nadliczbowych przypadających na tego samego pracownika tygodniowo i rocznie (art. 131 § 1 i art. 151 § 3 K.p.).

Podkreślić też należy, że ustawa o pracownikach urzędów państwowych w sposób wyczerpujący reguluje kwestie związane z rekompensowaniem pracy zlecanej urzędnikom poza normalnymi godzinami pracy. Mają oni prawo, według swego wyboru, do wynagrodzenia lub wolnego czasu (z pewnymi ograniczeniami co do terminu jego udzielenia). Przy czym, jeśli chodzi o wynagrodzenie – nie przysługuje im przewidziany w Kodeksie pracy dodatek za pracę w godzinach nadliczbowych.

Przytoczone wyżej przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych stosuje się do referendarzy sądowych odpowiednio. Wydaje się jednak, że nie stoją one w sprzeczności tak z zasadami funkcjonowania sądów, jak i charakterem zadań powierzonych referendarzom, wobec czego stosowanie poszczególnych przepisów nie będzie wyłączone, nie będzie też wymagało istotnych modyfikacji.

Na podstawie art. 149 Kodeksu pracy każdy pracodawca ma obowiązek prowadzenia ewidencji czasu pracy pracowników, w tym ewidencji pracy w godzinach nadliczbowych, dla celów prawidłowego ustalenia wynagrodzenia i innych świadczeń związanych z pracą. Ma też obowiązek udostępniać prowadzoną ewidencję pracownikom, na ich wniosek. Reguła ta odnosi się także do ewidencjonowania czasu pracy referendarzy sądowych, w tym w szczególności zlecenia im pracy poza normalnymi godzinami urzędowania. Nie ewidencjonuje się godzin pracy tylko w przypadku pracowników objętych systemem zadaniowego czasu pracy, pracowników zarządzających w imieniu pracodawcy zakładem pracy oraz pracowników otrzymujących ryczałt za godziny nadliczbowe lub pracę w porze nocnej.

W piśmie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Referendarzy Sądowych nie wyjaśniono dokładnie, na czym miałyby polegać określenie „miesięcznej normy zadań do wykonania” i czemu wprowadzenie takiej normy miałyby służyć. To stanowi zasadniczą trudność w odniesieniu się do związanych z tym zagadnieniem pytań Stowarzyszenia.

Problem ustalenia przez pracodawcę pewnych, dziennych lub miesięcznych, oczekiwanych „norm wykonania pracy” nie ma, ogólnie rzecz ujmując, związku z czasem pracy. Normy pracy, stanowiące miernik nakładu pracy, jej jakości i wydajności, to pojęcie związane z akordowym systemem wynagradzania. Wynagrodzenie referendarzy sądowych jest ustalone w systemie czasowym (a jednostkę obliczeniową stanowi miesiąc), a więc generalnie bez powiązania z wynikami pracy (art. 151 § 1 u. s. p.).

Najprawdopodobniej jest to tylko instrukcyjne określenie oczekiwanej ilości pracy, jaką wykonać powinien referendarz sądowy w pewnym założonym okresie, czy też narzędzie służące mierzeniu ilości wykonywanej przez referendarzy pracy.

Niewątpliwie jednak ustalenie takiej normy nie będzie oznaczało w przypadku referendarzy sądowych konieczności „przejścia” na zadaniowy system czasu pracy.

Wydaje się przy tym oczywiste, że ewentualna „norma zadań do wykonania” odnosić się może wyłącznie do okresów świadczenia pracy.

Podobnie, trudne do sformułowania jednoznacznej odpowiedzi jest pytanie o konieczność podporządkowania się poleceniu wykonania pracy wykraczającej poza zakres obowiązków przewidzianych w opisie stanowiska i ewentualnego prawa do dodatkowego wynagrodzenia za jej wykonanie.

W zakresie obowiązku stosowania się do poleceń przełożonych wskazać należy na ogólne normy, zgodnie z którymi taki obowiązek istnieje – o ile polecenie dotyczy pracy i nie jest sprzeczne z przepisami prawa i nie wykracza poza rodzaj powierzonej pracy, czy też poza granice podporządkowania pracodawcy (por. art. 100 § 1 K.p. oraz art. 7 ustawy o pracownikach sądów i prokuratury).

Należy jednak pamiętać, że ustawa o u. s. p. traktuje referendarzy sądowych jako pracowników jurysdykcyjnych sądów, którym są powierzane zadania z zakresu ochrony prawnej, nie stanowiące wymiaru sprawiedliwości, przy czym od kilku lat ich kompetencje zakreślane są coraz szerzej poprzez powierzanie im pewnych typowych, drobnych spraw lub pewnych czynności o charakterze przygotowawczym lub uzupełniającym, które dotąd wykonywane były przez sędziów. Ich pozycja i funkcje zbliżają się zatem do pozycji i funkcji sędziego. Istotne jest przy tym, że ustawa o u. s. p. przyznaje referendarzom sądowym w zakresie wykonywanych obowiązków tzw. niezależność (art. 150 § 1 u. s. p.). A zatem przy wykonywaniu swoich obowiązków referendarze sądowi mają pełną samodzielność i nie mogą podlegać żadnym poleceniom, ani wpływom.

Obecnie referendarz sądowy może wykonywać wskazane w przepisach czynności w postępowaniu cywilnym i w zakresie tych czynności posiada kompetencje sądu (p. art. 47¹ K.p.c.). Są to:

- 1) czynności w sprawach o wpis w księdze wieczystej (art. 509¹ § 1 K.p.c.);
- 2) czynności w postępowaniu rejestrowym, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy (art. 509¹ § 2 K.p.c.);
- 3) wydawanie nakazów w postępowaniu upominawczym (art. 353¹ § 2 K.p.c.);
- 4) czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych (art. 118 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - Dz. U. Nr 167, poz. 1398, z późn. zm.);
- 5) czynności w sprawach odroczenia lub rozłożenia na raty należności sądowych na zarządzenie prezesa sądu rejonowego lub okręgowego (art. 125 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Zgodnie z art. 31 § 1 ustawy o u. s. p. podział czynności w sądzie, zasady zastępstw referendarzy sądowych oraz zasady przydziału spraw poszczególnym referendarzom sądowym ustala kolegium właściwego sądu okręgowego, na wniosek prezesa tego sądu.

Jak się zatem wydaje, nie ma możliwości powierzenia referendarzom sądowym innego rodzaju pracy, czy też innych zadań niż te, które wynikają z przytoczonej regulacji ustawowej. Ewentualny problem może więc odnosić się tylko do ilości pracy, zwłaszcza w sytuacji zwiększenia się wpływu spraw. Jego rozstrzygnięcie, również w wymiarze wynagrodzenia, powinno następować na zasadach określonych w stosowanych odpowiednio art. 29 ust. 2 i 3 oraz art. 30 ust. 2 ustawy o pracownikach urzędów państwowych.

Zasady wynagradzania referendarzy sądowych określa w zasadniczych elementach ustawa o u. s. p.: art. 151 § 1 wskazuje zasady ustalania wysokości wynagrodzenia zasadniczego, art. 151 § 3 określa zasady wynagradzania referendarza w okresie delegowania oraz stosowany odpowiednio art. 92 przewiduje dla referendarzy sądowych (poza dodatkowym urlopem wypoczynkowym) gratyfikacje jubileuszowe.

W sprawach nieuregulowanych znajdują zaś odpowiednie zastosowanie niektóre przepisy ustawy o pracownikach sądów i prokuratury, jak i niektórych aktów wykonawczych do tej ustawy, tj. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie stanowisk i szczegółowych zasad wynagradzania urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury oraz odbywania stażu urzędniczego (Dz. U. Nr 143, poz. 1399, z późn. zm.). Zakres regulacji zawartej w tych przepisach niewątpliwie wyłącza konieczność sięgania do ustawy o pracownikach urzędów państwowych.

Podkreślić jednak należy, że ustawę o pracownikach sądów i prokuratury oraz jej przepisy wykonawcze stosuje się odpowiednio. Może się więc okazać, że pewne przepisy nie znajdują w ogóle zastosowania – jeśli stoją w sprzeczności ze specyfiką pozycji i funkcji referendarza sądowego, inne zaś będą podlegały odpowiednim modyfikacjom.

Odnosnie ostatniego z zagadnień poruszonych w piśmie Stowarzyszenia, tj. kwestii dodatkowego wynagrodzenia w związku ze sprawowaniem przez referendarza sądowego „opieki” nad praktykantem Departament Legislacyjno – Prawny informuje, iż ani ustawa o pracownikach sądów i prokuratury, ani wymienione wyżej rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 lipca 2003 r. nie przewidują dodatkowego wynagrodzenia za wymienione czynności.

z porażeniem

ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Legislacyjno - Prawnego
Dorota Kłanaczek
radca prawny

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
Departament Legislacyjno-Prawny

DEP-N-023-182/07

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

Al. Ujazdowskie Nr 11
Przegródka Poczta P-33
00 - 950 Warszawa

*Pan
Maciej Nowak
Przewodniczący Zarządu
Ogólnopolskiego Stowarzyszenia
Referendarzy Sądowych
ul. Skawińska 23/8
31-066 Kraków*